

Umsögn um drög að frumvarp til laga um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða

Frumvarp þetta tekur landvörslu á Íslandi á næsta stig

Stjórn Landvarðafélags Íslands fagnar frumvarpi til laga um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða og lýsir yfir mikilvægi frumvarpsins fyrir framtíð landvörslu á Íslandi. Landvörslustarfið hefur breyst og umfangið stækkað ört á seinustu árum og hefur því verið mikil þörf á auknu samræmi á milli starfstöðva. Á nokkrum svæðum þar sem fleiri en ein stofnun hefur farið með málefni landvarða hefur verið gripið til samstarfsverkefna á milli stofnana sem hafa reynst vel. Þau verkefni valda þó alltaf einhverjum núningi vegna ósamræmi vinnufyrirkomulags, launakjara og annarra starfsmannamála. Það er því mat stjórnar að nauðsynlegt sé að stíga næsta skref og taka öll mál landvarða og náttúruverndarsvæða undir sama hattinn. Það mun ýta undir enn meiri framþróun í landvörslu.

Stjórn Landvarðafélagsins telur að þær breytingar sem hafa verið gerðar frá fyrra frumvarpi séu jákvæðar og einfaldi skipulag stofnunarinnar. Stjórnin fagnar því að breytingar hafi verið gerðar á stjórn Þingvallabjóðgarðs sem nú samræmist meira stjórnunar fyrirkomulagi annarra svæða. Tekið er þó fram að enn er stjórn Þingvallabjóðgarðs öðruvísi sem við álítum ekki til framdráttar.

Vanda þarf breytingar á lögum um náttúruvernd

Stjórn vill jafnframt benda á að með setningu þessara laga eru gerðar ákveðnar breytingar á lögum um náttúruvernd sem verður að vanda og ganga úr skugga að breytingar dragi ekki úr náttúruvernd. Sem dæmi má nefna breytingu á 3 málsgrein 47. grein náttúruverndarlaga. Þar hefur málgreinin verið breytt þannig að eftirfarandi setning dettur út sem gefur skýr skilaboð um athafnir og framkvæmdir sem hafa varanlega áhrif.

„Í þjóðgördum eru allar athafnir og framkvæmdir sem hafa varanleg áhrif á náttúru svæðisins bannaðar nema þær séu nauðsynlegar til að markmið friðlýsingarinnar náist“.

Í staðin hefur verið sett inn setning sem setur engin skýr mörk á hvers konar framkvæmdir og athafnir geta farið fram innan þjóðgarðs og valdið fært í óljósar hendur. Svona óskýr skilaboð innan náttúruverndarlaga geta verið hættulegar. Við leggjum því til að þessi setning verðir tekin til endurskoðunar og umorðuð með skýrari ákvæðum varðandi framkvæmdir og athafnir sem hafa varanlega áhrif á náttúruna.

Áhersla á friðlýst svæði og stoðkerfið

Ein helsta áskorun við setningu Þjóðgarðastofnunar er yfirfærsla verkefna Umhverfisstofnunar yfir á Þjóðgarðastofnun. Þau friðlýstu svæði sem standa utan þjóðgarða og svæði á náttúruminjaskrá mega ekki gleymast. Það er mat okkar að ef vel er staðið að yfirfærslunni ættu þessi svæði að fá meira vægi en í núverandi fyrirkomulagi. Gert er ráð fyrir að umdæmisráð komi að bæði stjórnun þjóðgarðsins og friðlýstra svæða á sínu svæði. Í þessu frumvarpi fá þjóðgarðar mun meira rými. Við mælum með að friðlýstum svæðum og náttúruminum verði gerð skýrari skil í þessu frumvarpi og að nafn stofnunarinnar verði endurskoðað út frá því. Eðlilegra væri að stofnunin hétu Náttúruvernd Ísland eða í þá áttina. Einnig vantar að skýra betur stór friðlýst svæði sem eru fjarri þjóðgörðum. Í 15. grein er fjallað um stjórn náttúruvernda svæða. Þar kemur fram að ráðherra geti skipað stjórn yfir ákveðnum svæðum. Það er ekkert sem segir að hann þurfi að gera það og kannski ekki nauðsynlegt að vera með sér stjórn en það má velta fyrir sér til dæmist hvort ekki eigi að vera sér umdæmisráð fyrir friðlýst svæði á Vestfjörðum. Það er allavega okkar mat að skýra þurfi betur stöðu friðlýstra svæða.

Einnig er nauðsynlegt að tryggja að við stofnun Þjóðgarðastofnunar muni stoðkerfi Umhverfisstofnunar ekki glatast. Ekki er áætlað að öll störf sem hafa sinnt málefnum friðlýstra svæða og þjóðgarða hjá Umhverfisstofnunar færast yfir. Það er því hættu að ákveðnir þættir stoðkerfisins glatist. Stoðkerfi Vatnajökulsþjóðgarðs hefur hefur eflst mikið seinustu ár en enn vantar uppá. Hér má nefna sem sem dæmi lögfræðilegan stuðning. Innan Umhverfisstofnunar starfa lögfræðingar en svo er ekki hjá Vatnajökulsþjóðgarði og Þjóðgarðinum á Þingvöllum. Í áttunda kafla frumvarpsins er þvingunarúrræðum og viðurlögum gerð skýr skil sem er jákvætt. Hingað til hefur vantað stuðning og eftirfylgni í málum sem þessum, sérstaklega innan Vatnajökulsþjóðgarðs. Það verður því að ganga úr skugga um að með stofnun Þjóðgarðastofnunar verði allar hliðar stoðkerfisins tryggðar. Það er ekki reiknað með að það verði fjárhagleg hagræðing af þessum breytingum en í ljósi þess að ekki færst öll störf frá Umhverfisstofnun má ætla að þurfi að auka fjármagn til þess að viðhalda stoðkerfinu.

Skortur á samráði við fjölmennustu stétt hálandisins, landverði

Stjórn Landvarðafélagsins vill einnig benda á að hvergi í frumvarpinu er ætlast til þess að landverðir komi að vinnu stjórnunar- og verndunarátætlana. Það er mat okkar að sjónarhorn landvarða sem dveljast mest innan friðlýstra svæða og þjóðgarða og hafa víðtæka þekkingu á svæðunum, fái nauðsynlegt rými. Í þessu frumvarpi hafa bændur fengið sitt sæti í umdæmisráði en landverðir hafa engan greiðan aðgang að þeirri vinnu sem fer fram innan umdæmisráða. Tekið er fram að fulltrúi Minjastofnunar skal sitja fundi umdæmisráða sem hafa með minjar að gera. Við veltum því fyrir okkur hvort fulltrúi landvarða ætti ekki að sitja fundi sem varða málefni landvörslu. Það má síðan vel færa rök fyrir því að nánast öll málefni, þjóðgarðastofnunar, þjóðgarða og friðlýstrasvæða eru tengd landvörslu. Við leggjum því til breytingu á stjórnskipulaginu sem miðar að því að hlutverk landvarða sé aukið, hvort sem það felst í sæti í umdæmisráði eða einhverskonar sæti sem ráðgjafa- og áheyrandafulltrúi.

Skýrara samráð við landverði og þjóðgarðsyfirvöld í 27. og 28. grein

Í 27. og 28. grein er annarsvegar fjallað um dvöl, umgengni og umferð í þjóðgördum og hins vegar öryggi gesta. Hér leggjum við til að björgunaraðila sé skylt að hafa samráð við landverði eða þjóðgarðsyfirvöld ef farið er í björgunaraðgerðir, gefist rými til þess. Leitast skal eftir því að landvörður sé með í aðgerðum ef þess er kostur. Hér er átt við bæði björgunarsveitir og einkaaðila sem koma að björgunaraðgerðum. Alltof oft hefur það komið fyrir að bílar sem hafa til dæmis keyrt utanvegar og fest sig eru fjarlægðir án vitundar landvarða og oft verður óþarfa rask af björguninni. Það skal þó tekið fram að samstarf hálandisvaktar og landvarða hefur aukist til muna seinustu ár og hafa þessir aðilar nýtt sér styrkleika hvors annars.

Að lokum vill stjórn Landvarðafélagsins undirstrika það að frumvarp þetta er mikið hagsmunamál fyrir landverði og við teljum að með þessu frumvarpi séu stigin stór skref í bættu starfsumhverfi landvarða.

Stjórn Landvarðafélags Ísland